

Nefis

Allahü teâlâ, insanlarda da şehvet ve gadab kuvvetlerini yaratmış ise de, insanların muhtâç oldukları şeylere kavuşmaları, bulduklarını kullanabilmeleri ve korktuklarına karşı savunabilmeleri için, bu kolaylığı ihsân etmiştir. Yalnız, en lüzümlü olan havayı her yerde yaratmış, ciğerlerine kadar kolayca girmesini insanlara da ihsân etmiş, ikinci derecede lüzümlü olan suyu, her yerde bulmalarını ve kolayca içmelerini insanlara da ihsân etmiştir. Bu iki nîmetten daha az lüzümlü olan ihtiyâc maddelerini elde etmeleri ve elde ettiklerini kullanabilecekleri hâlde çevirmeleri için, insanları çalışmaya mecbur kılmıştır. İnsanlar çalışmazlarsa, muhtaç oldukları, gıdâ, elbise, mesken, silâh, ilâç gibi şeylere kavuşamazlar. Yaşamaları, üremeleri çok güç olur. Bir insan, muhtaç olduğu bu çeşitli maddeleri yalnız başına yapamayacağı için, birlikte yaşamaya, iş bölümü yapmağa mecbûr olmuşlardır. Allahü teâlâ, insanlara merhamet ederek, seve seve çalışabilmeleri, çalışmaktan usanmamaları için, insanlarda üçüncü bir kuvvet daha yarattı. Bu kuvvet, nefis kuvvetidir. Bu kuvvet, şehvetlere kavuşmak ve gadap edilenlerle mücâdele etmek için insanı zorlar. Fakat insanın nefsi, bu işinde bir sınır tanımaz. Yaptığı işler, hep aşırı, hep zararlı olur. Meselâ hayvan susayınca, temiz suyu kolayca bulur, içer. Doyunca, artık içmez. İnsanı nefsi zorlayarak doyduktan sonra da içirir. Sığır aç olunca, çayırdaki otlar. Doyunca, yatar, uyur. İnsan aç olunca, çayırdaki otları bulamaz. Bulduğu otlar arasında seçim yapması, seçtiğini soyup, temizleyip, pişirmesi lâzımdır. Nefis, bu yorucu, usandırıcı işleri seve seve yaptırır. Fakat, hoşuna gideni, doyduktan sonra da yedirir.

İnsanlara verilen akıl nîmeti, nefsin iyi ve kötü isteklerini ayırması, aşırılıklarına mâni olması içindir. Akıl bu işleri elinde bir ölçü olmadan ve mutlak doğru netice veren kâideler bulunmadan yapamayacağından ve insanların nefisleri tarafından felâkete sürüklenmemeleri için Allahü teâlâ ayrıca peygamberler ve dinler göndermiştir. İnsanın akıllı, nefsin isteklerinin zararlı olduklarını anlayıp, peygamberlere uymak lâzım olduğunu kalbe bildirir. Kalp de bunu dinleyip, peygamberlere uyunca insan saâdete kavuşur. İlâhi dinlerin bildirdiği emir ve yasaklar hem nefis arzularına uymağı sınırlamakta hem de nefsi temizleyip emmârelikten, yâni aşırı ve taşkın olmaktan kurtarmaktadır. Allahü teâlânın peygamberleri vâsıtasıyla gönderdiği emir ve yasakların tamamına “ilahî dinler” veya “İslâmiyyet” denir. Nefis, şehveti ve gadabı aşırı olarak çalıştırdığı için buna uymak insana tatlı gelir. İslâmiyyete uymak ise bu arzuları frenlediği, tahdit ettiği için insana acı, zor gelmektedir. Bunun için insan İslâmiyyete uymak istemez, nefse uymak ister. İnsan bu hâliyle hakikatte dünyâda ve âhirette sonsuz felaketsizliğe sürüklenmektedir. Saâdeti felaketten, doğruyu eğriden ayırabilecek şekilde yaratılan akıllarını kullanıp İslâm dînine uyarsa, nefsi emmârelikten kurtulup “mutmainne” olur. Bu vakit şehveti ve gadabı da faydalı olarak çalıştırır. Böylece yaratılıştaki karanlık ve pis olan nefis kalbin emri, idâresi altına girip, İslâmiyyete tam uyarak tezkiye bulur, temizlenir, yaratılıştaki pislikten kurtulur ve saâdete kavuşur.

Kaynak: Rehber Ansiklopedisi